

اعتبار فعالیت‌ها و مواد آموزشی درس کارگاه ترجمه در دوره

کارشناسی ارشد رشته مطالعات ترجمه

شیرین سلیمی بنی*

مربی، باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

حسین حیدری تبریزی**

استادیار زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

عزیزه چالاک***

استادیار زبان انگلیسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

(تاریخ دریافت: ۹۴/۰۷/۱۱، تاریخ تصویب: ۹۵/۰۲/۲۱)

چکیده

امروزه آموزش ترجمه در دانشگاه هدفی فراتر از ترجمه متن مبدا دارد. مطالعه حاضر به بررسی فعالیت‌ها و مواد آموزشی می‌پردازد که در واحد درسی کارگاه ترجمه دوره کارشناسی ارشد رشته مترجمی به کار گرفته می‌شود. هم‌چنین میزان تاثیر این موارد در کسب مهارت‌هایی مطابق با نیاز دانشجویان در محیط واقعی بررسی می‌شود. بدین منظور، دانشجویان کارشناسی ارشد رشته مترجمی که واحد درسی مزبور را گذرانده‌اند، جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دهند. برای مطالعه نمونه آماری، ابتدا پرسشنامه‌ای آزمایشی، مطابق با سوالهای تحقیق بین دانشجویان کارشناسی ارشد رشته مترجمی توزیع شد. سپس داده‌ها تحلیل و طبقه‌بندی شد و ۴۴ سوال بسته پاسخ در ۴ حوزه، مطابق با مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تهیه شد. یافته‌ها حاکی از آن است که شرکت‌کنندگان در این تحقیق از مواد آموزشی و فعالیت‌های این واحد درسی رضایت کافی ندارند و آموزش ترجمه در درس عملی کارگاه ترجمه از نیازهای واقعی دانشجویان فاصله دارد.

واژه‌های کلیدی: اعتبار، فعالیت‌های آموزشی، دانشجویان مترجمی دوره کارشناسی ارشد، واحد درسی کارگاه ترجمه، مواد آموزشی.

* Email: salimi.sh25@yahoo.com

** Email: heidaritabrizi@gmail.com

*** Email: azizeh_chalal@yahoo.com

۱- مقدمه

دگرگونی‌های رو به فزونی که از گذشته تاکنون در پیشه مترجمی روی داده، بیانگر آن است که دانشجویان نه تنها باید متن‌های گوناگون و متفاوتی را ترجمه کنند که باید به زمان ترجمه خود، شتاب بیشتری دهند. تربیت مترجم نیازمند روشی است نو که به‌دانش و تجربه مدرس تکیه نکرده، بلکه نیازهای واقعی دانشجویان مترجمی را بیرون از دانشگاه در نظر می‌گیرد (رودریگز اینس، ۲۰۰۹)^۱. وجود برنامه آموزشی مدون، توجه به نیازهای دانشجویان در زندگی حرفه‌ای و سوق دادن آن‌ها به‌سوی مهارت آموزی، راهکارهایی است کارآمد برای پرورش مترجمان کارا. لایوی یسا^۲ (۲۰۱۰) بر این باور است که امروزه جامعه مهارت‌های فزونی‌تری را از مترجمان انتظار دارد؛ فعالیت گروهی، انعطاف‌پذیری و برقراری ارتباط بین فرهنگ از جمله بایسته‌هایی است که او به آن‌ها اشاره می‌کند.

ترجمه متون مختلف، روند انگیزش دانشجویان را شتاب بیشتری می‌دهد، نیز شرکت در فعالیت‌های گروهی، توانمندی بین فردی آنان را می‌افزاید. می‌توان گفت آموزش ترجمه هدفمند، بر فعالیت‌های حرفه‌ای مورد نیاز مترجمان مطابق با محیط واقعی و خارج از دانشگاه تاکید می‌کند. از نظر گونزالس دیویس^۳ (۲۰۰۴) دانشجویان باید با فعالیت‌ها، تکالیف و برنامه‌هایی که هماهنگ و همانند با فعالیت‌های محیط حرفه‌ای ترجمه است، آشنا شوند و این کنش‌ها باید در برنامه آموزشی دروس عملی در نظر گرفته شود. البته توانایی و میزان دانش دانشجویان از جمله موارد مهمی است که برای انتخاب فعالیت مورد توجه قرار می‌گیرد. پیم^۴ (۲۰۱۱) توانش ترجمه^۵ و مترجم^۶ را به وضوح بیان می‌کند و باور دارد که مترجمان افزون بر توانش ترجمه مهارت‌های دیگری هم نیاز دارند. آن‌ها باید بیاموزند که چگونه با مترجمان دیگر، مدیران برنامه‌ها، مخاطبان و کارشناسان دانش و پژوهش‌شناسی ارتباط برقرار کنند. پیم شناسایی هنجارهای ترجمه^۷ و بحث و گفتگوبه هنگام ترجمه را ازبایستگی‌های اهداف آموزشی ترجمه در دانشگاه می‌داند.

1- Rodriguez-Ines

2- Laviosa

3- Gonzalez-Davies

4- Pym

5- Translation Competence

6- Translator Competence

7- Translation Norms

برخلاف نظریه‌های گوناگونی که درباره فعالیت‌ها و اهداف آموزشی ترجمه در محیط کارگاه ترجمه وجود دارد، بیشتر استادان ترجمه در دانشگاه‌ها به ترجمه متن‌های از پیش تعیین شده و بررسی آن‌ها مطابق با تجربیات خود بسنده می‌کنند. از نظر کلی^۱ (۲۰۰۵) نیز طراحان واحدهای درسی و به‌ویژه استادان، باید بدانند که توانایی و مهارت کار گروهی فقط با قرار دادن دانشجویان در گروه‌های مشخص امکان پذیر نیست، بلکه دریافت مهارت‌های ویژه، بخردانه، به هنگام تمرین و در اثر بازخوردهای صحیح امکان پذیر خواهد بود. برمن و پورتر^۲ (۲۰۱۴) بر این باورند که ترجمه در عمل با آبخورهایی فراتر از مترجم رو به رو می‌شود که ناشران، ویراستاران، تصویرگران، خوانندگان و حتی بازاریابان از جمله کسانی اند که در این شبکه گسترده جای می‌گیرند. چنانچه گونزالس دیویس (۲۰۰۵) بیان می‌کند دانشجویان ترجمه باید تا حد امکان شرایط واقعی ترجمه در محیط کار را تجربه کنند تا شانس زندگی در دنیای حرفه‌ای رابه دست بیاورند. از نظر او مواد آموزشی کارگاه را می‌توان به‌انواع متون تعمیم داد. این متون نه تنها می‌توانند نوشتاری و شنیداری - دیداری باشند، بلکه خود دانشجویان هم می‌توانند به علاقه خود آن‌ها را برای ترجمه در کلاس پیشنهاد کنند.

نورد (۲۰۰۵)^۳ باور دارد که مترجمان کارآمد دارای ویژگی‌هایی از قبیل دانش حرفه‌ای، توانش فرا ارتباطی^۴ توانش بین فرهنگی^۵، مهارت نوشتاری، توانش رسانه‌ای^۶ و مهارت پژوهش‌اند. در نگاه دیگر نظریه پردازان ترجمه نیز، مترجمان، هم در انجام کار گروهی تبحر دارند و هم خود را با تغییرات محیط کاری تطبیق می‌دهند و توانایی ویرایش متن و مدیریت و رهبری برنامه را نیز دارند. به‌باور ریکو^۷ (۲۰۱۰) صنعت ترجمه، نیازمند مترجمانی است که توانایی مشارکت در برنامه‌های گروهی و مهارت بهره‌گیری از ابزاری مانند رایانه را دارند. از نظر او برخی از توانمندی‌های حرفه‌ای دانش‌آموختگان در این رشته عبارتند از: پاسخ‌گویی^۸، مهارت‌های ارتباطی موثر، کنجکاوی، علاقه مندی به‌امور جاری، تعهد در قبال کیفیت^۹، توانایی

- 1- Kelly
- 2- Berman & Porter
- 3- Nord
- 4- Meta Communicative Competence
- 5- Intercultural Competence
- 6- Media Competence
- 7- Rico
- 8- Accountability
- 9- Commitment to Quality Assurance

انجام کار در موعد مقرر^۱، اطلاع از وضعیت بازار کار، توانایی برقراری ارتباط شبکه ای موثر و توانایی مدیریت برنامه.

به نظر می‌رسد تمرکز برنامه‌های آموزشی دانشگاه، تنها به ترجمه متن مبدا محدود شده و توجه بسیار اندکی به مهارت‌های ابزاری و آموزشی می‌شود اما استادان مطابق با نظریه‌ها و رویکردهای جدید و با توجه به هدف برنامه آموزشی، می‌توانند مواد آموزشی و فعالیت‌های انعطاف‌پذیر و قابل تعمیم به بافت‌های متفاوت را انتخاب کنند. علاوه بر این، برنامه‌های معتبر و سازمان یافته، به دانشجویان این فرصت را می‌دهد تا نقش‌های متفاوتی، برابر با شرایط واقعی و حرفه‌ای ترجمه بر عهده بگیرند. نتایج به دست آمده از پژوهش‌های انجام شده در موضوع توانش دانشجویان مترجمی و مهارت‌های مورد نیاز مترجمان حرفه‌ای در جامعه نیز می‌تواند راهکاری برای آموزش ترجمه، مطابق با علم روز باشد. از نظر سلیمی بنی و حیدری تبریزی (۲۰۱۳) هدف از آموزش ترجمه در دانشگاه، تشویق دانشجویان به تفکر انتقادی و حل مشکلات جدید حین ترجمه است. برنامه آموزشی درس کارگاه ترجمه هم باید با اهداف خاصی طراحی شود، نیاز دانشجویان را در نظر بگیرد و آن‌ها را در رسیدن به اهدافشان یاری کند. برنامه آموزشی متناسب با محیط عملی کارگاه ترجمه، فضایی خلاق ایجاد می‌کند که ترجمه را به صورت نظری و عملی بررسی می‌کند و دانشجویان فعالانه و با استفاده از نظریه‌های ترجمه از ترجمه خود دفاع می‌کنند.

نورد (۲۰۰۵) فعالیت‌هایی را از قبیل واکاوی و مقایسه متون و گفتمان برای مخاطبان مختلف (زنان، مردان، کودکان، دانشجویان، بزرگسالان، متخصصان، عموم مردم)، که از طریق رسانه‌های مختلف (گفتاری - نوشتاری، نوشتاری در رسانه‌های قدیمی، نوشتاری در گروه‌های چت اینترنتی) پخش می‌شود یا در زمان مختلف (تفاوت‌ها در زمان مختلف) و مکان مختلف (تفاوت‌های محلی در یک گستره زبانی) نوشته شده، معرفی می‌کند. او بررسی و مقایسه انواع متون، شناسایی ویژگی متون مختلف، تشخیص کاستی‌های آن‌ها، بازبینی، بررسی اشتباهات ترجمه یا متون غیر کارآمد، بازبینی متون ترجمه شده از طریق مترجم یا به کمک ماشین ترجمه و بازنویسی متون ناقص را از جمله فعالیت‌های موثری می‌داند که می‌توان در برنامه آموزشی کارگاه ترجمه گنجاند.

۲- هدف پژوهش

هدف از مطالعه حاضر، بررسی اعتبار فعالیت‌ها و مواد آموزشی است که استادان در واحد عملی کارگاه ترجمه، رشته مترجمی دوره کارشناسی ارشد، در نظر می‌گیرند. افزون بر آن، فعالیت‌ها و مواد آموزشی که از نظر دانشجویان موجب افزایش مهارت و توانش ترجمه دانشجویان مترجمی می‌شود، بررسی خواهند شد. بدین منظور، سوالات زیر پاسخ داده می‌شوند:

۱. استادان ترجمه کدام فعالیت‌ها و مواد آموزشی را در واحد عملی کارگاه ترجمه در نظر می‌گیرند؟ و آیا این موارد اعتبار علمی دارند؟
۲. دانشجویان مترجمی، برای افزودن توانمندی و مهارت روند ترجمه حرفه‌ای خود، نیازمند چه فعالیت‌ها و مواد آموزشی‌اند؟

۳- روش پژوهش

۳-۱- جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان زن و مرد کارشناسی ارشد رشته مترجمی سال تحصیلی ۹۲ بودند که واحد درسی کارگاه ترجمه را گذرانده‌اند. سپس نمونه آماری مورد نظر، برابر با اهداف پژوهشی، محدودیت زمانی و دسترسی به شرکت کنندگان انتخاب شد. برای مطالعه نمونه آماری، دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی در نظر گرفته شدند که از میان آن‌ها نظرات دانشجویان کارشناسی ارشد مترجمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) و دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرضا از طریق ابزار پژوهش، مورد بررسی قرار گرفت. این جمعیت بیش از ۲۰ درصد جامعه هدف پژوهش را شامل می‌شد.

۳-۲- ابزار

برای تهیه اطلاعاتی معتبر و قابل استناد، ابزار این پژوهش طبق توصیه دورنیه^۱ (۲۰۱۰)، کوهن^۲ و سایرین (۲۰۰۷) و براون^۳ و راجرز^۴ (۲۰۰۴) تهیه شد و از آن‌جا که پرسشنامه قابل

1- Domyei

2- Cohen

3- Brown

4- Rodgers

استنادی برای تنظیم گویه‌های مربوطه یافت نشد، نظر کارشناسان در زمینه آموزش زبان و ترجمه، بررسی و مطالعه ادبیات مربوطه و نارضایتی دانشجویان مترجمی از وضعیت آموزشی موجود، به‌اضافه نتایج به‌دست آمده از پرسشنامه آزمایشی این پژوهش، راهکار تهیه پرسشنامه اصلی شد که حاکی از روایی محتوای پرسشنامه است. به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها، ابتدا پرسشنامه‌ای آزمایشی متشکل از ۶ سوال باز و مطابق با سوال‌ها و اهداف پژوهش طراحی شد (پیوست، پرسشنامه ۱). سپس تحلیل و طبقه‌بندی پاسخ دانشجویان در پرسشنامه اولیه، به پرسشنامه‌ای بسته پاسخ در ۴ گستره منتهی شد که طبق مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت «کاملاً موافقم»، «موافقم»، «نظری ندارم»، «مخالقم» و «کاملاً مخالفم» تنظیم شد (پیوست، پرسشنامه ۲). برای برآورد پایایی پرسشنامه نهایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و عدد ۰/۷۶۹ به‌دست آمد که حاکی از اعتبار پرسشنامه است. سرانجام تعداد ۶۳ پرسشنامه دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی رشته مترجمی، در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت.

۳-۳- مراحل انجام پژوهش

ابتدا پرسشنامه آزمایشی متشکل از ۶ سوال باز بین دانشجویان جامعه هدف، توزیع شد، سپس پاسخ‌ها بررسی شدند و نکات اشاره شده و نیازهای دانشجویان مرتبط با موضوع پژوهش، مبنای تنظیم گویه‌های پرسشنامه اصلی شد. برای تهیه پرسشنامه، محتویات، ترتیب گویه‌ها و ساختار آن به‌راهکارهای ارائه شده دورنیه (۲۰۱۰) و کوهن (۲۰۰۷) استناد شد. پرسشنامه در چهار گستره برنامه آموزشی، اهداف، توانش و استراتژی‌های آموزشی و انواع متن تهیه شد؛ گویه‌های هر گستره، شرایط واقعی و آرمانی این واحد درسی را از نظر دانشجویان در بر گرفت. نخست پرسشنامه اصلی به چند تن از دانشجویان داده شد تا آن‌ها پرسشنامه را بررسی کرده و نظر خود را درباره گویه‌ها، ترتیب و وضوح آن‌ها بازتاب دهند. پس از آن دگرگونی ای بایسته انجام شد و پرسشنامه نهایی به تک تک دانشجویان و یا به ایمیل شرکت کنندگان فرستاده شد.

۴- ارائه یافته‌ها و واکاوی داده‌ها

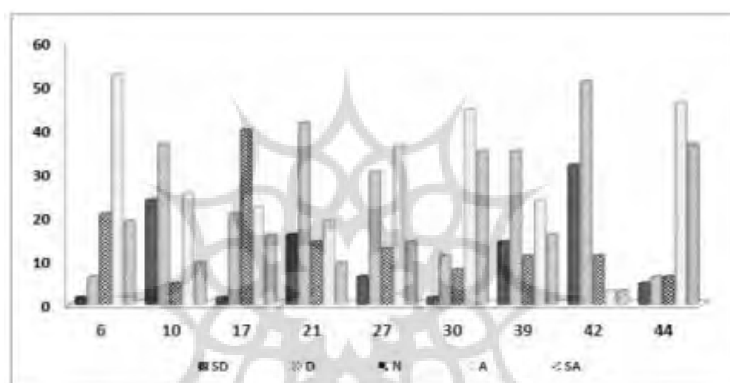
در جدول (۱) درصد پاسخ شرکت‌کنندگان در هر سطح، از مقیاس لیکرت مشخص شده‌است. از آن‌جا که پاسخ بیشتر شرکت‌کنندگان به یک سو از مقیاس لیکرت متمایل شده، بنابراین می‌توان هم‌رایی شرکت‌کنندگان این پژوهش را آشکارا دید.

جدول (۱) درصد پاسخ دانشجویان به گویه‌های مربوطه

گویه‌ها والفیت	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۶	۱/۶	۶/۳	۲۰/۶	۵۲/۴	۱۹/۰
۱۰	۲۳/۸	۳۶/۵	۴/۸	۲۵/۴	۹/۵
۱۷	۱/۶	۲۰/۶	۳۹/۷	۲۲/۲	۱۵/۹
۲۱	۱۵/۹	۴۱/۳	۱۴/۳	۱۹/۰	۹/۵
۲۷	۶/۳	۳۰/۲	۱۲/۷	۳۶/۵	۱۴/۳
۳۰	۱/۶	۱۱/۱	۷/۹	۴۴/۴	۳۴/۹
۳۹	۱۴/۳	۳۴/۹	۱۱/۱	۲۳/۸	۱۵/۹
۴۲	۳۱/۷	۵۰/۸	۱۱/۱	۳/۲	۲/۲
۴۴	۴/۸	۶/۳	۶/۳	۴۶/۰	۳۶/۵
ایده آل					
۴	۶/۳	۴/۸	۷/۹	۴۹/۲	۳۱/۷
۵	۱/۶	۰	۷/۹	۳۱/۷	۵۸/۷
۲۰	۰	۶/۳	۱۵/۹	۴۲/۹	۳۴/۹
۲۳	۳/۲	۳/۲	۱۲/۷	۳۳/۳	۴۷/۶
۲۶	۰	۷/۹	۱۷/۵	۳۸/۱	۳۶/۵
۳۱	۰	۱/۶	۳/۲	۳۶/۵	۵۸/۷
۳۳	۰	۴/۸	۶/۳	۳۴/۹	۵۴/۰
۳۵	۰	۱/۶	۳/۲	۴۱/۳	۵۴/۰
۳۷	۳/۲	۴/۸	۲۳/۸	۳۹/۷	۲۸/۶
۴۰	۰	۳/۲	۳۴/۹	۳۱/۷	۳۰/۲

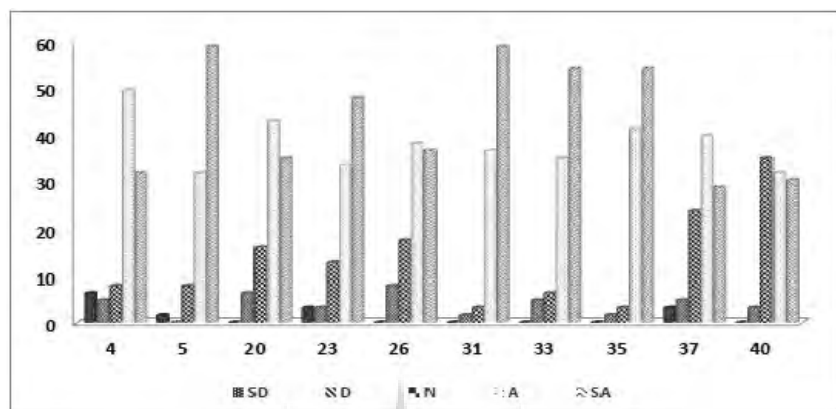
تعداد ۹ گویه پرسش‌هایی را درباره شرایط موجود درس کارگاه ترجمه در دوره کارشناسی ارشد رشته مترجمی مطرح می‌کند. در جدول (۱) پاسخ شرکت‌کنندگان به گویه شماره ۶ بیان گر آن است که کارگاه ترجمه تنها به تمرین ترجمه و تکرار آن می‌پردازد. همچنین ۸۰ درصد از دانشجویان، گویه شماره ۳۰، به انجام تمرین‌های فردی اشاره می‌کنند. نتیجه به دست آمده در گویه شماره ۴۴، نشانگر آن است که بیش از ۸۰ درصد شرکت‌کنندگان، متن‌هایی از پیش تعیین شده ترجمه کرده‌اند و کاملاً بدیهی است که اکثر شرکت‌کنندگان برای گویه شماره ۱۰ سمت راست مقیاس لیکرت را گزیده‌اند. گویه شماره ۲۱ درباره ترجمه انواع متن در کارگاه ترجمه است که ۵۷ درصد از شرکت‌کنندگان بر این باورند که چنین فعالیتی انجام نشده است.

ترجمه فارسی به انگلیسی و اختصاص زمان کافی به این فعالیت، موضوع گویه شماره ۲۷ است که نیمی از شرکت‌کنندگان با آن موافقت کردند. گویه شماره ۱۷ نشانگر این نکته است که حدود ۴۰ درصد از شرکت‌کنندگان، نظری درباره ترجمه ادبی و تاثیر آن بر توانش ترجمه دانشجویان ندارند. تنها ۴ نفر از دانشجویان، ترجمه متن ادبی را در کارگاه ترجمه کافی می‌دانند و نیمی از شرکت‌کنندگان معتقدند که فعالیت کارگاه به ترجمه کتبی و شفاهی اختصاص نداشته است که این نکته در پاسخ به گزینه ۳۹ آشکاراست.

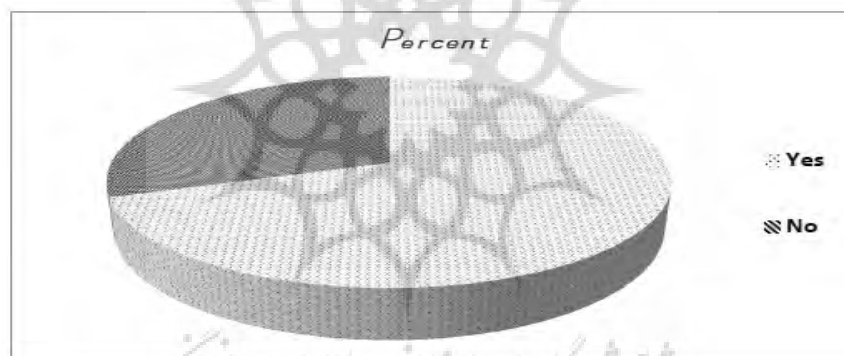

نمودار (۱) درصد پاسخ شرکت‌کنندگان به گویه‌های مربوط به شرایط واقعی

گویه‌های آرمانی پرسشنامه، به انتظارات شرکت‌کنندگان از این واحد عملی در پاسخ سوال دوم این پژوهش اشاره دارد. در جدول (۱) بطور مشخص می‌بینیم که بیشتر پاسخ‌ها در یک طرف مقیاس قرار گرفته‌اند؛ شرکت‌کنندگان به شدت خواهان انتخاب فعالیت و مواد آموزشی مطابق با دنیای واقعی ترجمه‌اند. یافته‌ها حاکی از تاکید بر کاربرد مواد آموزشی صوتی - تصویری، آموزش ترجمه کتاب، ترجمه گروهی، بررسی ترجمه‌های متفاوت از هر متن، بازنگری متن‌های ترجمه شده، ترجمه زیرنویس‌ها و متن‌های نشان‌دار و ترجمه بروشور و مقاله است. میزان درصد پاسخ شرکت‌کنندگان به گویه‌های واقعی و آرمانی پرسشنامه، به ترتیب در نمودار (۱) و (۲) قابل مشاهده است. همچنین بنابر نتایج به دست آمده از سوالی که در ابتدای پرسشنامه مطرح شد، بیشتر شرکت‌کنندگان، ۷۰ درصد، به کار ترجمه اشتغال دارند. نمودار (۳) معرف درصد این دانشجویان در دو دانشگاه مورد مطالعه است.

نمودار (۲) درصد پاسخ شرکت‌کنندگان به گویه‌های مربوط به شرایط ایده‌آل

نمودار (۳) درصد اشتغال شرکت‌کنندگان به ترجمه

۵- بحث و نتیجه‌گیری

پاسخ شرکت‌کنندگان به گویه‌های پرسشنامه، بیان‌گر این نکته است که فعالیت‌های مورد انتظار دانشجویان کارشناسی ارشد رشته مترجمی در این پژوهش، به‌طور قابل‌توجهی، هم‌چنان با مواردی که رزمجو (۱۳۸۰) بیان می‌کند، تطابق دارد و به نظر می‌رسد با گذشت بیش از یک دهه از پژوهش او شرایط آموزشی تغییر چندانی نداشته است. اگرچه دانشجویان مترجمی

دانشگاه‌های ایران خواستار تجربه فعالیت‌ها و تکالیف مختلف در این واحد درسی‌اند، فعالیت‌های این واحد درسی، تنها به ترجمه متن‌های از پیش تعیین شده استادان محدود می‌شود. با استناد به یافته‌های پژوهش، می‌توان چنین نتیجه گرفت که فعالیت‌های کارگاه باید دانشجویان را در مهارت آموزشی‌هایی آماده کند که در محیط کار و خارج از دانشگاه کارایی داشته باشد. انتظار می‌رود استادان درس، خلاقانه فعالیت‌هایی را طراحی کنند که آموزش ترجمه در دانشگاه را به ترجمه حرفه‌ای نزدیک کند، توانش استراتژیک و بین فردی مترجم را بیافزاید و موجب تربیت مترجمانی کارآمد را مهیا کند. بدیهی است تا زمانی که دانشجویان مترجمی دانش و مهارت کافی در ترجمه عملی و نظری ندارند و نمی‌دانند چگونه و چه موقع از منابع موجود به‌طور صحیح استفاده کنند، تربیت مترجمانی متخصص در رشته‌ای مشخص (مترجمان آثار ادبی) و ترجمه نوع مشخصی از متون، منطقی به نظر نمی‌رسد.

طراحان واحدهای درسی این رشته نیز می‌توانند از نتایج این تحقیق بهره‌مند شوند، چرا که گنجاندن آموزه‌های عملی کاربردی ترجمه، فرصت آن را فراهم می‌آورد که دانشجویان ترجمه عملی خارج از محیط دانشگاه را به‌صورت فردی و گروهی تجربه کنند. از این روست که همکاری برابر دانشگاه، جامعه کارشناسان ترجمه و پژوهشگران بایسته است. آموزش دانشگاهی ترجمه می‌تواند گستره گسترده‌ای از مهارت‌های بین فردی، نگرشی و پژوهشی را فراهم آورد، این مهم، هنگامی فراهم می‌آید که استادان، مواد آموزشی و فعالیت‌های متناسب برای ایجاد توازن میان توانش ترجمه و توانش مترجم را انتخاب کنند. به‌علاوه، با انتخابی هدفمند، نه تنها می‌توان دانشجویان ترجمه را به ترجمه حرفه‌ای بلکه به تحقیق و تدریس ترجمه نیز تشویق کرد. به باور برمن (۲۰۱۴) علاقه رو به افزایش به ترجمه، برنامه تحصیلی در دانشگاه را هم تحت‌تاثیر قرار می‌دهد و با نوآوری در واحدهای درسی، مطالعات ترجمه از دیگر دانش‌ها پیشی خواهد گرفت.

ترجمه‌آموز به‌مواردعملی و به‌طور هم‌زمان کاربردعلم نظری ترجمه نیاز دارد. دانشجویان می‌خواهند بدانند، دنیای واقعی ترجمه چگونه است و با چه دشواری‌ها و موانعی روبرو خواهند شد. مسائلی که برای دانشجویان ترجمه پیش می‌آید نه تنها در آینده به‌کار آن‌ها آسیب می‌رساند، بلکه زبان فارسی را نیز تهدید می‌کند. استادان ترجمه با انتخاب منبع آموزشی مناسب و استفاده از تجربه‌های مترجمان نویسنده این منابع می‌توانند نکات ویرایشی را نیز به دانشجویان آموزش دهند (هاشمی میناباد، ۱۳۹۴). برای تربیت مترجمانی کارآمد، انجام فعالیت‌های متنوعی لازم است. فعالیت‌هایی از قبیل بازنویسی متن با توجه به قواعد یا

دستورالعمل‌های مربوط به سبک نوشتار، بازنویسی متن برای مخاطبانی متفاوت و با اهدافی دیگر (ترجمه در زبان مبدا)، خلاصه‌نویسی متن‌های طولانی، بررسی و ترجمه متن‌های فرهنگی، ترجمه نشانگرهای غیر گفتاری (تصاویر، جدول‌ها و...) به متن و برعکس از جمله مواردی است که نورد (۲۰۰۵) توصیه می‌کند. همچنین از نظر او مهارت‌های مورد نیاز، ابتدا باید به زبان مادری و سپس در زبان دوم آموزش داده شوند.

از آن جا که بیشتر شرکت‌کنندگان این پژوهش به نوعی به کار ترجمه اشتغال دارند، می‌توان به انتظارات آن‌ها استناد نمود و چنین نتیجه‌گیری کرد که فعالیت‌ها و مواد آموزشی درس کارگاه ترجمه و مهارت‌های آموزشی به دست آمده در این محیط، با نیاز مترجمان آینده در محیط واقعی ترجمه همانندی ندارد. درس کارگاه ترجمه نیز نیازمند برنامه آموزشی استاندارد و نوشتاری برابر با نیازهای دانشجویان است، برنامه‌ای که اهداف را در بر می‌گیرد، مواد آموزشی مناسبی می‌گزیند و دانشجویان را ارزشیابی می‌کند. از یافته‌های گویه‌های آرمانی پرسشنامه، چنین بر می‌آید که تمرکز اصلی برنامه آموزشی کارگاه ترجمه، چنانچه برنوع فعالیت‌ها و مواد آموزشی استوار باشد، توانایی فرد مترجم را در ترجمه حرفه‌ای افزایش می‌دهد. هم چنین به نظر می‌رسد کارگاه ترجمه نیز نیازمند استادی با طرح درس انعطاف پذیر است که علاقه‌مند به پژوهش و کاربرد نتایج آن در برنامه آموزشی، محتویات، ابزار و فعالیت‌های مربوطه است. مدرسی که باید تلاش خود را بر پاسخ به نیازهای دانشجویان مترجمی و با توجه به فعالیت‌ها و اشتغال آن‌ها متمرکز کند.

طراحی تکالیف و پروژه‌های معتبر، برای دانشجویان مترجمی این فرصت را فراهم می‌آورد تا کاربرد نظریه‌های ترجمه را در عمل تجربه کنند، پژوهش کنند و به‌دنیای حرفه‌ای ترجمه نزدیک شوند. ترجمه متن‌هایی با آغاز و پایان نامشخص، تکالیف غیر معمول، ارتباط با دنیای بیرون از طریق پروژه، دعوت از مترجمان حرفه‌ای در کلاس درس، بررسی مقایسه‌ای چندین ترجمه از هر متن، ویرایش متن، بررسی خطاهای ترجمه‌های رسانه‌ای، ترکیبی از فعالیت‌های کلامی و غیر کلامی، بحث و گفتگو راجع به عناصر فرهنگی و ترجمه به کمک متن‌های معادل (موازی)^۱ در زبان مقصد، نمونه‌هایی چند از نتایج مطالعه حاضر برای برنامه آموزشی درس کارگاه ترجمه است که پیشنهاد می‌شود.

References

- Berman, S., & Porter, C. (Eds.). (2014). *A companion to Translation Studies*. UK: Wiley & Sons, Ltd.
- Brown, J. D., & Rodgers, T. s. (2004). *Doing second language research*. Oxford: University Press.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6thed.). London: Routledge.
- Dornyei, Z. (2010). *Questionnaires in second language research: Construction, administration, & processing* (2nded.). London: Routledge.
- Gonzalez-Davies, M. (2004). *Multiple voices in the translation classroom*. Amsterdam: JohnBenjamins Press.
- Gonzalez-Davies, M. (2005). Minding the process, improving the product: Alternatives to traditional translator training. In M. Tennynt (Eds.), *Training for the new millennium: Pedagogies for translation and interpreting* (pp.67-82). Amsterdam: John Benjamins.
- Kelly, D. (2005). *A handbook for translator trainers*. Manchester: St. Jerome.
- Laviosa, S. (2010). Translation. In R. B. Kaplan (Ed.), *The oxford handbook of applied linguistics* (2nd ed.). (pp.475-489). Oxford: University Press.
- Nord, C. (2005). Training functional translators. In M. Tennynt (Eds.), *Training for the new millennium: Pedagogies for translation and interpreting* (pp.209-224). Amsterdam: John Benjamins.
- Pym, A. (2011). Training translators. In K. Malmkjer & K. windle (Eds.). *The oxford handbook of translation studies* (pp. 475-489). Oxford: Universty Press.
- Rico, C. (2010). Translator training in the European higher education area. *The Interpreter and Translator Trainer*, 4(1), 89-114.
- Rodriguez-Ines, P. (2009). Evaluating the process and not just the product when using corpora in translation education. In A. Beeby & P.R. Ines & P.S. Gijon (Eds.), *Corpus Use and Translation: Corpus use for learning to translate and learning corpus use to translate* (pp. 129-150). Amsterdam: John Benjamins.
- Salimi Beni, S., & Heidari Tabrizi, H. (2013). Assessing the MA Course "Translation Workshop" at Islamic Azad University: Theory and Practice in Translation. *Journal of Language, Culture, and Translation*, 1, 111-121.

رزمجو، ل. (۱۳۸۰). راهکارهایی برای بهبود برنامه تربیت مترجم. فصلنامه مترجم، ۳۵: ۶۴-۶۲.

میناباد، ح. (۱۳۹۴). آموزش ترجمه. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

پیوست (۱): پرسشنامه آزمایشی

۱. برنامه آموزشی استاد شما در کارگاه ترجمه چه بود؟
 ۲. آیا این برنامه به صورت مکتوب در اختیار شما قرار گرفت؟
 ۳. آیا نظریه و مدل های ترجمه در این کلاس به صورت عملی تمرین شد؟ لطفا توضیح دهید.
 ۴. این درس چه تاثیری در مهارت ترجمه شما داشت؟
 - الف) کارگاه ترجمه در مهارت ترجمه شما تاثیر مطلوبی داشت.
 - ب) کارگاه ترجمه در مهارت ترجمه شما تاثیر نداشت.
 - ج) کارگاه ترجمه در مهارت ترجمه شما تاثیر منفی داشت.لطفا علت را از نظر خود بیان کنید.
 ۵. اگر تاثیر مطلوبی در ترجمه خود احساس نکردید، تصور کنید شما استاد درس کارگاه ترجمه اید، چه روشی را در آموزش ترجمه لحاظ می کنید؟ توضیح دهید.
 ۶. شما ترجمه چه نوع متنی را در کارگاه ترجمه ضروری می دانید؟ توضیح دهید. لطفا هر موردی را که لازم می دانید اضافه کنید.
- «شاد و موفق باشید»

پیوست (۲): پرسشنامه

ردیف	گویه‌ها	کاملاً موافقم	مواقفم	نظری ندارم	مخالقم	کاملاً مخالفم
۱	برنامه آموزشی (Syllabus) باید در شروع ترم در اختیار دانشجویان قرار بگیرد.					
۲	نظریه و مدل‌های ترجمه در طول دوره به صورت عملی تمرین شد.					
۳	درس کارگاه ترجمه در مهارت ترجمه من تاثیر مثبت داشت.					
۴	استفاده از وسایل کمک آموزشی، صوتی-تصویری، در پیشرفت مهارت ترجمه موثر است.					
۵	بهتر است فعالیت کارگاه مطابق با دنیای واقعی ترجمه باشد.					
۶	کارگاه ترجمه به منظور تمرین و تکرار ترجمه بود.					
۷	گونه کاربردی (Register) و سبک (Style) باید در کارگاه ترجمه تمرین شوند.					
۸	فضای آموزشی کارگاه دانشجویان را به ترجمه ترغیب می‌کرد.					
۹	راہبرد ها و نکته‌های مهم در پایان هر جلسه جمع‌بندی می‌شد.					
۱۰	متن ترجمه را خود دانشجویان بر اساس علاقه‌اش انتخاب می‌کرد.					
۱۱	استاد، برنامه آموزشی (Syllabus) را در شروع ترم توضیح داد.					
۱۲	ترجمه مسائل فرهنگی (Cultural Issues) در کارگاه مورد توجه قرار گرفت.					
۱۳	کارگاه ترجمه، فضایی دانشجوی محور بود.					
۱۴	در پایان دوره به مهارت خود در ترجمه بعضی از متن‌ها پی بردم.					
۱۵	اختصاص چند جلسه به ترجمه شفاهی لازم است.					
۱۶	ارزشیابی ترجمه در کلاس و اعلام نظر دانشجویان دیگر درباره متن ترجمه شده، در افزایش مهارت آن‌ها موثر است.					
۱۷	دشواری ترجمه متن ادبی موجب افزایش مهارت ترجمه شد.					

کاملاً مخالفم	مخالقم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم	گویه‌ها	ردیف
					نقش استاد، هدایت دانشجو در انجام ترجمه صحیح است.	۱۸
					ایجاد فرصتی برای تمرین همانند سازی (Situational Equivalence , Adaptation) در ترجمه لازم است.	۱۹
					انجام پروژه‌های گروهی با توجه به توانایی دانشجویان موثر است.	۲۰
					ترجمه انواع متن (Genre) در برنامه آموزشی گنجانده شده بود.	۲۱
					در هر جلسه هدف خاصی در کلاس دنبال می‌شد.	۲۲
					زیر نویس فیلم‌ها از مواردی است که در کارگاه ترجمه نیز می‌توان در نظر گرفت.	۲۳
					آشنایی با چگونگی ساخت نوواژه‌ها (Neologism) لازم است.	۲۴
					ترجمه استاد، معیار ترجمه صحیح در کلاس بود.	۲۵
					بررسی بخش‌هایی از کتاب‌های ترجمه شده (پایان نامه) دانشجویان دانش آموخته تجربه خوبی در کارگاه ترجمه است.	۲۶
					ترجمه فارسی به انگلیسی مدت زمان مناسبی را در کارگاه ترجمه به خود اختصاص داده بود.	۲۷
					طرح درس (Lesson Plan) استاد، باید طبق علاقه دانشجویان و شرایط کلاس انعطاف پذیر باشد.	۲۸
					رفع مشکلات ترجمه باید بر اساس نظریه‌های ترجمه باشد.	۲۹
					ترجمه به صورت انفرادی و به عنوان تکلیف انجام می‌شد.	۳۰
					باید زمانی به آموزش چگونگی ترجمه کتاب (عناوین، پانوش و...) اختصاص داده شود.	۳۱
					ترجمه بین نشانه‌ای (Intersemiotic) از جمله مواردی است که باید تمرین شود.	۳۲
					بررسی ترجمه‌های متفاوت از هر متن لازم است.	۳۳
					کارگاه ترجمه، نیازمند فرصتی برای بررسی مقابله‌ای (Contrastive Analysis) است.	۳۴

کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم	گویه‌ها	ردیف
					بهتر است در برنامه آموزشی کارگاه به ویرایش و بازبینی متن ترجمه شده نیز توجه شود.	۳۵
					هر گونه تغییر حین ترجمه و استفاده از نواژه‌ها با ذکر دلیل بیان شد.	۳۶
					به جای تکرار ترجمه متون اقتصادی، سیاسی و اسناد بهتر است به ترجمه مواردی از قبیل بروشور، درخواست نامه و مقالات پردازیم.	۳۷
					توجه به رعایت ادب در ترجمه (Politeness) و ترجمه تابو (Taboo) نیازمند آموزش و تمرین در کارگاه ترجمه است.	۳۸
					کارگاه ترجمه به ترجمه کتبی و شفاهی اختصاص داشت.	۳۹
					توجه به متن‌های خاص از جمله متون نشاندار (Marked) و آموزشی بسیار کاربردی خواهد بود.	۴۰
					شناسایی هر گونه تغییر (Shift) حین ترجمه می‌تواند از موارد آموزشی موثر در کارگاه باشد.	۴۱
					ترجمه متن ادبی در کارگاه ترجمه کفایت می‌کرد.	۴۲
					در کارگاه ترجمه به موارد جدیدی از فنون ترجمه اشاره شد.	۴۳
					استاد پیش تر متن ترجمه را تعیین کرده بود.	۴۴

«موفق باشید»

۴۵- لطفاً هر موردی را که لازم می‌دانید اضافه کنید.
 پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی